

<https://doi.org/10.62837/2024.9.347>

XURAMAN QƏDİMOVA

Akademik Z.M.Bünyadov adına Şərqsünəslıq İnstitutu

E-mail: xuramanqedimova@mail.ru

NURULLAH ATAÇ VƏ TÜRKİYƏDƏ SUBYEKTİV ƏDƏBİ TƏNQİD

Annotasiya. 1923-1950-ci illərdə təkpartiyalı sistemin hakim olduğu Türkiyədə qərbləşmənin köklü şəkildə həyata keçirilməsi üçün sərt bir dönüş yaşanmışdır. Rəsmi ideologiyanın rəhbərliyi altında savadsızlığın ləğvi proqramının həyata keçirilməsi prosesində qaynar yaradıcılıq fəaliyyəti ədəbi tənqidin inkişafına münbit şərait yaratmamışdır. Bu dövrdə poeziya ilə bağlı mübahisələrdə ənənəvi klassik şeirin modern poeziyaya öncüllük edə bilməyəcəyi fikri səsləndirilmiş, tənqid isə daha çox mübahisə və həqarət şəklində aparılmışdır. Dönəmin tanınmış tənqidçi, yazar, tərcüməçi və şairi Nurullah Ataç (1898-1957) subyektiv yanaşmada tənqidin olmadığını və bunun da içində olduqları vəzyyətdən qaynaqlandığını söyləmişdir.

Açar kəlmələr: Nurullah Ataç, tənqid, subyektiv tənqid, klassik seir.

1923-1950-ci illər Türkiyəsində tək partiya idarəçiliyində ordunun iktidarı tamamilə öz təsiri altında saxladığı bir dövrdür. 1950-ci ildə çoxpartiyalı sistemə keçid – demokratiya dövrə başlasa da qurucu elita və onun himayəçisi olan ordu yenə də siyasətə bu və ya digər şəkildə müdaxilə edirdi. Cümhuriyyət elan olunduqdan sonra cəmiyyətin inkişafında ədəbiyyatın hərəkətverici qüvvələrdən biri kimi fəal rol oynaması bu zaman kəsimində də öz aktuallığını qoruyub saxlayırdı. Sənayeləşməyə keçmədən əvvəl qərbləşməyə çalışan Osmanlının qalıqları üzərində qurulan Türkiyə Cümhuriyyətində həmin zaman kəsimində tənqiddə isə akademik bir sahə kimi deyil, yazar və tədris işçilərinin həvəskar hobbisi kimi müraciət edilir, qəzet və jurnallarda da belə təqdim olunurdu.

Ədəbiyyatda müasirləşmənin Tənzimat dövrü ilə birlikdə başlaması prosesi Cümhuriyyət dönəmində də davam edir, Cümhuriyyət poeziyası haqqında ilk müzakirələr köhnə poeziyanın Cümhuriyyət poeziyasına təsirlərindən bəhs edirdi. Əbdülhak Hamit və Mehmed Emin də daxil olmaqla bir çox şairlər artıq yeni poeziyaya öncüllük edə bilməyəcəkləri üçün tənqid olunurdu. Tənqid sahəsində aparılan müzakirələr tez-tez qaydasız polemikaya, hətta ayrı-ayrı şəxslərə ünvanlanan ağır tənqid və təhqirlərə çevrilirdi. Bu dövrdə “*Yeddi məşəl*” adı ilə qurulan ədəbi birlik yenilik, canlılıq və səmimiyyət iddiasını ortaya qoydu. Belə olan halda klassik şeir tərəfdarları poeziyada bützlərə hücum edənləri “bolşevik qapısının qeydiyyatlı qulu” kimi ittiham edirdilər. Behçet Kamal Çağların müharibə dövründə ortaya çıxan və mərhələsini tamamlayan “*Beş hecaçılar*”ı yeniliyə maneə kimi təsvir etməsi müzakirəni daha da qızışdırırdı. Bu dövrdə nəşr olunan “*Yücel*” və “*Varlıq*” jurnallarında dərc olunan araşdırmalarda gənclərin fikirləri də öyrənilməyə çalışılırdı.

Meyarların araşdırılması davam edir, Cümhuriyyətlə yeni – inqilabi ədəbiyyatının doğulduğu, bir missiyası olan şeirin mərkəzinin isə Ankara olduğu bəyan edilirdi. Ancaq ədəbiyyatın fərdi anlayışını müdafiə edənlər də eyni qızgınlıqla bu fikrə qarşı çıxırdılar. Bununla bağlı Ahmet Hamdi Tanpınar belə fikir irəli sürürdü ki, həqiqi poeziyanın gerçək sənət əsərinin varlığından başqa heç bir məqsədi yoxdur. Özündən başlayır və özü ilə bitir.

Dövrün bir çox şairləri isə poeziyaya missiya təyin etməyə, onun mənasını daraltmağa etiraz edirdilər. Onlar iddia edirdilər ki, şeirin qabağına qoyulan hər hansı bir ad (*tezis şeiri*, *sosialist şeiri* və s.) şeiri məhdudlaşdırmaq məqsədi güdür.

İlk yazılarını 1921-ci ildə “*Dərgah*” jurnalında dərc etdirməyə başlamış, tənqid və essenin qarışığı bir üslubda yazan Nurullah Ataç bu dövəmdə türk ədəbiyyatında tənqidin yoxluğunu qınayaraq bəyan edirdi: “Biz bunu Qərb dünyasında görməyə və tənqid etməyə çalışdıq, bunu edə bildikmi? Yox, biz ancaq takriz etməyi – öyməyi, tərifləməyi bacardıq, ya təhqir etdik. Təhqir tənqid deyil, böhtan atmaqdır” [5, s. 67].

Doğan Aksan subyektiv tənqidin önəmli imzalarından olan bu sözərin müəllifini – Atacı “tənqid” sözünün banisi adlandırır [1, s. 23]. Konur Ertop isə Ataç haqqında daha düşündürücü fikirlər irəli sürür: “O, qeyri-ənənəvi sahədə janrın bütün şərtlərini təkbaşına yerinə yetirərək Qərb mənasında tənqid qurdu. O, qədim poeziyamızın nəcib gözəlliyini Qərb sənətində yetişmiş çağdaş zövqlə işıqlandırır Cümhuriyyət dövrü Türk ədəbiyyatının inkişafına kömək etdi. O, yeni sənətimizi əsl şəxsiyyəti ilə tanıdı. O, parlaq şöhrət qazanmış dəyərsiz yazıçıların əsl simasını açdı. Bu, süni ifadənin hökmranlığını məhv etdi” [10, s. 596].

Nurullah Ataç həm də iddia edirdi ki, ədəbiyyat və ədəbiyyat anlayışının dəyişməsi Qərb ədəbiyyatını latın, yunan dillərini öyrənməklə, onları orijinalda oxumaqla doğru dərk etmək olar. Türk tərcüməçilərinin yetərli olmadığını düşünən Ataç bunun səbəbini “Karalama Defteri, Ararken” adlı kitabına daxil edilmiş “İçki, tiryək” başlıqlı məqaləsində Şərq ədəbiyyatından zövq alan oxucunun Qərb ədəbiyyatından həzz ala bilməməsini o oxucunun Şekspiri, Molyeri, Höteni Şərq ədəbiyyatında olduğu kimi eyni vərmiş və ya zövqlə oxuya bilmədiyini və məhz o hissləri yaşamağa çalışdığından onları tam dərk edə bilməyəcəyi fikrini irəli sürürdü. Deyilənlərdən belə başa düşülür ki, o, bu dövrdə Marif Nazirliyi tərəfindən edilən dünya klassiklərinin tərcümələrini incələyərək onların uğursuz olduğu qənaətinə gəlmişdir [6, s. 144]. Ataçın tənqidinin əsasını Qərbi anlamamanın səbəbinin Qərb estetik zövqlərini qəbul etməmək olması təşkil edir. Ataçın fikrincə, buna nail olunmazsa, tənqid düzgün aparıla bilməz. Xalq ədəbiyyatının divan ədəbiyyatına qarşı tərənnüm edildiyi və şairlərin milli etalon kimi hecalar şəklində yazdığı şeiri də tənqid edən Ataç, “Asan iş” başlıqlı məqaləsində “xalq şeiri sevdadır, gedir” deyir. Xalq poeziyasının səmimiyyətdən uzaq olduğunu, Yunus və aşıqları tənqid etməyin az qala cinayət olduğu mühitdən şikayətlənərək: “xəbəriniz olsun ki, divanımız da boşdur” deyir və bəyan edir ki, buna diqqət yetirməyə dəyməz. Divandan, xalq ədəbiyyatından həzz almağı insanın böyüdüüyü mühitə, ata-anadan miras qalan

vərdişlərə, mentalitetə bağlayan yazar, nə xalq, nə də divan poeziyasının mesaj vermədiyində israr edirdi [6, s. 144].

Amma o, Türk ədəbiyyatını bütün yönləri ilə dəyərləndirməyi yaddan çıxarmır: “Şeirlərimizi, köhnə şeirlərimizi özümüz oxumalıyıq, uşaqlarımız da oxusun. Dilimizi öyrənməkdən həqiqətən həzz almağın və onunla gözəl formalar yaratmağın başqa yolu yoxdur. Ədəbiyyati-cədidə dövründən bəri türk yazarlarının çoxu Türk poeziyasını sevmir və onun dəyişməsinə, daha çox fransızca oxumasını istəyir. Karacaoğlanı “dilləri var, bizim dilə bənzəməz” deməyə vadar edən bir yadlıq var. Bunun baş verməsi təəccüblü deyil: Avropadan gələn kitabları oxumaq üçün divanlarımızı bağladıq. Avropadan gələn kitablar zehnimiz üçün lazım olan qidaları gətirirdi. Amma divanları bağlamaq lazım deyildi, onlar bizə dilimizi öyrədərdi. Ona görə də ədəbiyyati-cədidə tərəfdarları Avropadan ədəbiyyat aldıklarını ifadə edə bilmirdilər. Elə vəziyyət yarandı ki, onların dedikləri divan şairlərindən daha qədim səslənirdi. Bakinin, Nedimin şeirlərindəki tərəvət Təvfik Fikrətdə, Halit Ziyada yoxdur. Bunun səbəbi türk dilini sevmələridir. Divan şeiri milli deyilmiş, xalq şeiri milli imiş, gərək divanları bağlayıb cümlə oxuyaq... Bu xoşagəlməz zarafat uzun sürdü. Xalq şeirimizin də gözəlliklərini bilməz, anlamaz deyiləm. Koroğlunun, Karacaoğlanın deyə anılan qoşma və səməllər var ki, ən gözəl şeirlərin sırasına qoyulur, amma azdır. Divan şairlərimiz, onların yazıları ata mirasıdır, onlara xor baxmağa, yad hesab etməyə haqqımız yoxdur. ...Divan şairlərimizin ərəb və fars dillərindən götürdükləri sözlər onların dillərini qeyri-türk etmədi. O sözlər əcnəbidir, amma gəzdiyi bağın torpağı buram-buram Türk qoxuyur – sözləri ilə Türk poeziyasından xəbərdar olmağın vacibliyini vurğulayır, gəncliyə klassikləri sevdirməyi və öyrətməyi məsləhət görür [4, s. 124-125].

Göründüyü kimi, Ataç bu açıqlamalarında keçmişin rədd edilməsinə qarşı çıxır. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, o həmişə eyni fikirləri müdafiə etməmiş, mövqeyində sabit qalmamış, Qərb anlayışı ilə ənənəyə qarşı çıxsa da, Türk ədəbiyyatını gözdə tutmuşdur.

Türk ədəbiyyatında peşəkar tənqidçi olduğu deyilə biləcək yazarlardan olan Ataçın tənqidlə bağlı müşahidələri və Türk ədəbiyyatına yönəlik tənqidləri önəmlidir. O hesab edir ki, Türkiyədə tənqid ədəbi janr kimi inkişaf etməyib. O, fikrini belə izah edir: Tənqidçi dövrün bütün kitablarını oxuyacaq, onun fəlsəfəsini biləcək, bütün hadisələri nəzərdən keçirəcək. Yeni yazılanları oxuyan, yeni düşüncələri öyrənən insan necə hər gün öz beynində olanı sınaqmasın? Onları sınaqdan keçirəndə bəzilərinin nöqsanlarını görür, səhv olduğunu anlayır və dəyişir. Elə buna görədir ki, bir çox sənət adamları və ziyalılar, hətta ən böyükləri belə, gəncliklərində bir ehkamdan möhkəm yapışsalar da, tədricən şübhə ilə yanaşırlar. Zamanın həzzi də var. Bu, ümumiyyətlə, tənqidçinin işinə yaramayacaq? Təzə kitab çıxır, şeir yazılır. Həqiqətən gözəl deyil, amma nədənsə insanların ağılı çəkir və onun böyük gözəlliyə malik olduğunu düşünürlər. Tənqidçi belə duyğusal nüanslara qapılmasın... Demək asandır, çaşmayın! O da zaman adamı deyilmi? O, ədəbiyyat

adamları arasında yaşamırmı? [4, s. 124-125]. Beləliklə, Ataç, tənqidçinin baxış acısının zamanla dəyişə biləcəyini söyləyərək bunun təbii olduğunu da vurğulamışdır.

Türkiyədə tənqidçinin olmadığından Yaşar Nabi də heyifsilənir və bu məsələdə Ataç da onu haqlı sayır. Tənqidin yaranmamasının səbəbinin cəmiyyətin inkişafına bağlı olduğunu düşünən Ataçın qərbləşmə anlayışı paralellik daşıyır. Qərbdə tənqid anlayışı onların estetik anlayışının təbii nəticəsidir qənaətinə gələn Ataç onu da iddia edir ki, ilk növbədə cəmiyyət dəyişməlidir və cəmiyyətdəki dəyişiklik nəticəsində ədəbi anlayış dəyişəcək, ədəbi zövq inkişaf edəcək və bununla da tənqid yaranacaq. Onun fikrincə, tənqidçilərin vəzifəsi dəyərsiz bolluğu deyil, yüksək keyfiyyəti seçməkdir [16, s. 615].

Ataçın fikrincə, tənqidçinin öz zövqü olduğu üçün qərəzsiz davrana bilməz. Tənqidçilər əsərlərə münasibət bildirəcək, müsbət və mənfi fikirlərini bəyan edəcəklər. Düşmənlərini tənqid etmək, sevdiklərinə təriflər söyləmək tənqidçinin insani zəifliyidir. Tənqidçi də insan olduğu üçün bu xəstəliyə düşər olur. Bizim bununla bağlı onu qınamağa haqqımız yoxdur.

O, tənqidçilərin öz sevdiklərinin əsərlərini tərifləməsini humanist bir hal kimi qələmə verir. Bu da subyektivliyin qaçınılmaz olduğundan xəbər verir. Əvvəlcə obyektiv tənqidin tərəfdarı olan Ataç sonradan subyektiv tənqidi müdafiə edir, bunu normal sayır. Tənqidçilərin güclü xarakterlə yanaşı bəzi başqa xüsusiyyətlərə sahib olmasının vacibliyini vurğulayan Ataç Fransada tənqid mükafatı qazanan Thierry Maulnierin “tənqidçinin ən böyük vəzifəsi yazarın ifadə etmədiyini ifadə etməsidir” fikrini xatırladır. Paul Valeryin sənətkar kimi təbiətə söylədiyi “mən sizin nə isdədiyinizi sizin bildiyinizdən biraz daha doğru bilirəm” sözünü əsas götürərək “bəli, tənqidçi də əsərini tənqid etdiyi müəllifə bunu söyləyə bilər” – deyir.

Tənqidçinin yazarın söyləyə bilmədiyini söyləyən biri olduğunu iddia edən Ataç, bunu bacara bilməsi üçün tənqidçinin də bir yaradıcı özəlliyi olmalıdır deyirdi. “Hər millət layiq olduğu hökumətə malik olduğu kimi, hər ədəbiyyat da layiq olduğu tənqidçi yetişdirir. Bizdə tənqid və tənqidçi yoxdursa, heç şübhə etməyin ki, bu ədəbiyyatımızın zəif olmasındandır. Ataç ədəbiyyatın zəifliyinin tənqidçinin yetişməsinə birbaşa təsir etdiyini iddia edirdi və bu iki paralel prosesin cəmiyyətdəki durğunluqdan qaynaqlandığını deyirdi. Gözəl, hətta böyük deyə biləcəyimiz şairlər yetişdirdiyimiz dövrlərdə də tənqidçilər siz yoxmu, deyəcəksiniz? Doğrudur. Amma o dövrdə tənqid yazmaq istəyən də yox idi. Füzuli, Nəfi, Nədim zamanlarında məcmua, qəzet nəşr olunsaydı və onların ədəbiyyat səhifələri olsaydı, əlbəttə ki, o şairlətin şairlərinin yanına qoyulacaq təhlil məqalələri yazan tənqidçilər də meydana çıxacaqdı. Halbuki bu gün tənqidə həvəs edənlərimiz vardır və onların mövcudluğunu inkar edə bilmərik. Lakin yazılanların keyfiyyətsiz olduğunu söyləməkdən başqa bir şey deyildir... Bizdə tənqid yoxdur, çünki şairlərimizdə, romançılarımızda tənqid təfəkkürü yoxdur, olsaydı tənqidçiləri onlar özləri yaradardı [8, s. 147-148].

Ataç israrla bu durumun zehniyyətdən qaynaqlandığını ifadə edirdi: “Bizdə tənqidçinin yoxluğu daha xeyirlidir, düşünürəm. Sözüünə etibar edilən, güvənilən bir tənqidçi fərz edək. O, sənəti sevən səmimi bir adamsa, yəni bəyəndiyi kimi, bəyənmədiyini də açıqlarsa, sənətə yaxşılığından çox pislili dəyər. Bir əsərin rəğbət görməsinə yardım edərsə, beş dənəsinin də satılmamasına səbəb olar. Tənqidçi ancaq xəstəlikli bir ədəbiyyat həyatı yaşanan muhitlərdə zərərsiz, bəlkə də faydalı bir ünsür ola bilər” [2, 8, s. 198-199].

Türkiyə ədəbiyyatında Ataça bağlı çoxlu fikirlər səsləndirmişlər. Ona qarşı fərqli münasibətlər sərgilənsə də Türk ədəbiyyatında önəmli bir yer tutduğu həmişə vurğulanmışdır. Yıldız Ecevit onu “Türk ədəbiyyat tarixinin ən mühüm yol göstərəni” adlandırır, Orxan Pamuk isə Ataçada “şagirdini danlayan qəzəbli bir müəllim əsəbililiyi”ni sezdiyini ifadə edir [14].

Peyami Safa “Ədəbiyyatımızın dəyər nizamsızlığı” yazısında Nurullah Ataçın ölümündən sonra baş verən mübahisələrlə bağlı belə demişdir: Ataç ədəbiyyatımıza yeni baxış gətirmiş, gənç istedadları bu istiqamətə cəsarətləndirmiş və yetiştirmişdir. Ataçın yaşamış və ənənəvilikdən qaçan orijinal bir tənqidçi olduğunu etiraf etmişlər.

Peyami Safa həm də Ataçın ədəbiyyata münasibətini belə ifadə etmişdir:

- Ədəbiyyatın ana əsərlərinə qarşı laqeydlik,
- yuxarıdan aşağı baxmaq,
- klassiklərə qarşı hörmətsizlik,
- tərs davranışlarını, patavatsızlığı və aykırılığı orijinallıq hesab etmək [15, s.

39].

Bəzi yazarlar Ataçın tənqidi yaradıcılığını siyasi görüşlərinə bağlayırdılar. Məsələn, Kamal Tahir onu tənqidlərində ağır bir üslub istifadə etdiyindən və daha çox da siyasi düşüncələrindən dolayı qınamışdır. O, Ataçın dilini kosmopolit, saxta, gərəksiz və qeyri-milli bir dil kimi qələmə verir və belə bir dil anlayışını onun siyasi anlayışına aid edirdi [13, s. 109]. Atilla İlhanın fikirləri də fərqli deyil: “Ataç CHP-nin rəsmi orqanı olan “Ulus” qəzetində yazardır, bütün rəsmi ədəbi münəfiqlər heyətinin məsum üzvüdür, öz orijinallığı və köhnə ədəbi nəslin incikliyi ilə məşhurdur”. O, Ayaçın açıqlama və qiymətləndirmələrinin siyasi olduğunu, yazılarını rəsmi nöqtəyi-nəzərli qəzetlərdə yazdığını, əsəri tənqidçi kimi yox, siyasi mövqeli kimi dəyərləndirdiyini bildirir [12, s. 209].

Cümhuriyyətin müasir və dünyəvi ideologiyasını ciddi şəkildə həyata keçirdiyi həmin dövrdə ənənəyə qarşı olmaq ziyalı olmağın tələbi kimi qəbul edilmiş və siyasi iradəyə yaxınlıq kimi dəyərləndirilmişdir. Ataç Qərb tənqidinin tərəfdarıdır və heç vaxt dissident sənətçi olmayıb. Onu Ankaranın rəsmi tənqidçisi adlandırmaq olar. O, yeni dövlətin və yeni mərkəzin tənqidçisi olmuşdur [7, s. 624-627].

Qərb pərəstişkarı kimi tanınan Nurullah Ataçın Qərb ədəbiyyatı klassikləri haqqında fikirlərini sərt şəkildə tənqid edən yazar Selim İleri onun Türk

romançılarına və məişət problemlərinə çox diqqət yetirməməsini çatışmazlıq hesab edirdi [11, s. 157].

Hüseyn Cöntürk isə “Dünənki tənqidçinin tarixi demək olar ki, tam olaraq Atacın tarixidir” sözləri ilə tənqidçi yoxluğuna diqqət çəkmişdir [9, s. 30].

1952-ci ildən sonra isə Ataç obyektiv tənqidi müdafiə etmişdir. O, “tənqidçi müəllifi təbrik etməz, onu alqışlamaz, nikbinlik bəxş etməz, onun yaradıcılığını tədqiq edər, başa düşməyə, izah etməyə çalışar” – deyərək elmi və ya obyektiv irəliləyən tənqidçinin başlıca vəzifəsinə diqqət çəkmişdir [8, s. 144].

Nəticə

Cumhuriyyətin ilk illərində Türk ədəbiyyatında tənqid “klassik, ya modern” mübahisəsinin davam etdiyi, əsərlərin milli meyarlara uyğun dəyərləndirildiyi bir dövr keçirmişdir. Lakin tənqidi çalışmalarda akademik meyarlardan daha çox subyektiv yanaşmalar özünü biruzə vermişdir. Tənqidin meyarları və əsasları mövzusunda açılan polemikalarda və ədəbi mübahisələrdə Nurullah Ataç ön planda olmuşdur. O, tənqidin yoxluğunu zəif ədəbiyyatla əlaqələndirmiş, tənqidi fəaliyyətin tələb etdiyi şərtlərin və dünyagörüşün Türk ədəbiyyatçıları arasında olmadığını söyləmiş, klassik ədəbiyyatın yox sayılmasını da ədəbi tənqidin yaranmasına əngəl kimi görmüşdür. Bununla belə, Ataç ədəbi tənqiddə tənqidçinin şəxsi qənaətlərinin ön planda olması və subyektiv yanaşmanı müdafiə etmişdir.

Ədəbiyyat

1. Aksan, 1993, Türkçenin söz Varlığı, Ankara, Engin Yayınevi.
2. Akşam Postası, 05.04.1938.
3. Akşam, 03.10.1936.
4. Ataç, Nurullah. 2011, Günlerin Getirdiği – Sözdən Söze, YKY, 3
5. Ataç, Nurullah. 1991, Karalama Defteri – Sözdən Söze, Can yay.4
6. Ataç, Nurullah. 1998, Karalama Defteri, Ararken, İstanbul.5
7. Aydın, Mehmet. Ataç Eleştirmen miydi?, Hece Edebiyat Dergisi, Eleştiri Özel Sayısı, Yıl: 7, sayı: 77/78/79 6
8. Bezirci, Asım. 1968, Nurullah Ataç, Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi / İstanbul. 7
9. Cöntürk, Hüseyin, 1962, Günlerin Götürdüğü. 8
10. Ertop, Konur. 1967, Ataç'ı Anarken, Türk Dili, SAYI 188, Ankara. 9
11. İleri, Selim. 1982. Düşünce ve Duyarlık, İstanbul, 10
12. İlhan, Atilla. 1993. Hangi Edebiyat?, Ankara. 11
13. Notlar/Sanat Edebiyatı, Kemal Tahir, 1980, İstanbul. 12
14. Öteki Renkler. 13

15. Peyami, Safa. 1999. YazarlarSanatçılarMeşhurlar. Ötüken Neşriyat 14
16. Yeni Türk Edebiyatı, Grafiker,Yay, Ankara 2012. 15

Khuraman Gadimova

**NURULLAH ATAÇ AND SUBJECTIVE LITERARY CRITICISM IN
TURKEY**
Summary

Turkiye was ruled by a one-party system from 1923 to 1950. At this time, there was a sharp turn for the implementation of westernization in a radical way. In the process of implementing the illiteracy program under the guidance of the official ideology, hot creative activity did not create fertile conditions for the development of literary criticism.

During this period, there were disputes about poetry, and it was said that classical poetry could not lead modern poetry, and criticism was more in the form of arguments and insults. In the subjective approach, Nurullah Atac said that there is no criticism and the reason for this is the situation they are in.

Key words: Nurullah Atac, criticism, subjective criticism, classical poem

Хураман Гадимова

**НУРУЛЛА АТАЧ И СУБЪЕКТИВНАЯ ЛИТЕРАТУРНАЯ
КРИТИКА В ТУРЦИИ**
Заключение

В Турции с 1923 по 1950 год правила однопартийная система. В это время произошел резкий поворот к осуществлению вестернизации радикальным путем. В процессе реализации программы ликвидации неграмотности под руководством официальной идеологии горячая творческая деятельность не создала благодатных условий для развития литературной критики. В этот период велись споры о поэзии, говорили, что классическая поэзия не может вести современную поэзию, а критика носила скорее форму споров и оскорблений. Говоря о субъективном подходе, Нурулла Атач заявил, что никакой критики нет, и причиной тому является ситуация, в которой они находятся.

Ключевые слова: Нурулла Атач, критика, субъективная критика, классическая поэзия.

Rəyçi: Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Kifayət Məmmədova